

“BOSHLANG’ICH TA’LIMDA TARBIYA FANI”NI O’QITISHDA O’QITUVCHILARNING KASBIY KOMPETENSIYALARINI TIVOJLANTIRISH MAQSADLARI.

<https://doi.org/10.981/zenodo.17923698>

M.Abdullayeva

Qo’qon davlat universiteti

Aniq fanlar va muhandislik fakulteti o’qituvchisi. abdullayevamarifatxon5@gmail.com

Annotatsiya

Maqola oliy ta’lim tizimini Boshlang’ich ta’lim yo’nalishlari talabalari uchun “Boashlang’ich ta’limda tarbiya” fani asosida kasbiy bilim, ko’nikma, malakalarini rivojlantirishga ta’sir etuvchi omillar, kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish maqsadlari haqida.

Kalit so’zlar

tarbiya, ta’lim, kasbiy bilim, qobiliyat, maqsad, kompetensiya.

Абстрактный

В статье речь идет о факторах, влияющих на развитие профессиональных знаний, умений, квалификации, а также целях формирования профессиональных компетенций учащихся начальных классов в системе высшего образования на основе предмета «Образование в начальной школе».

Ключевые слова

воспитание, образование, профессиональные знания, способности, цель, компетентность.

Abstract

The article is about the factors affecting the development of professional knowledge, skills, qualifications, and the goals of developing professional competencies for students of primary education in the higher education system based on the subject "Education in Primary Education".

Key words

upbringing, education, professional knowledge, ability, goal, competence.

Kirish. Hozirgi kunda olimlar tomonidan ta’lim va tarbiya yo’nalishidagi darsliklar, metodik qo’llanmalar, monografiyalar, dars ishlanmalari va test topshiriqlarining yangi zamonaviy usullari yaratilib, mazkur metodik ta’minot

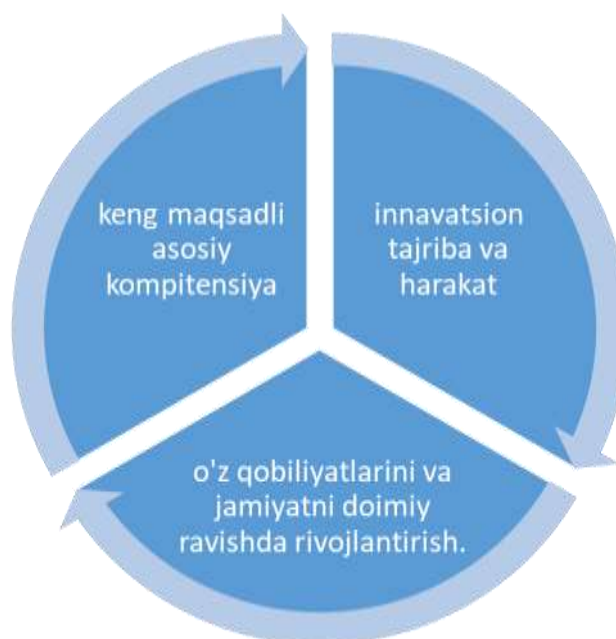
ta'lim sifatini oshirish, o'quvchi va o'qituvchi faoliyatini yaxshilash, o'qituvchilardagi salbiy hususiyatlarni bartaraf etishda qo'l kelmoqda va bo'lajak o'qituvchilar uchun metodik yordam bo'lib hizmat qilmoqda.

V.A.Suxomilinskiy o'zining "Chin insonni qanday tarbiyalash kerak" degan asariada "O'qituvchining mehnatini biror narsa bilan qiyoslab ham, taqqoslab ham bo'lmaydi... To'quvchi bir soatdan ko'proq vaqtda o'z ishini hosilini ko'radi; po'lat erituvchi bir necha soatdan so'ng olovda metal oqimidan shodlanadi; yer haydovchi, don sepuvchi g'allakor bir necha oydan keyin dalada o'stirgan boshloqlari va bir qism donidan zavqlanadi. O'qituvchi esa o'z ijodining mahsulini ko'rish uchun yillab mehnat qilishi kerak. O'qituvchi har bir minut, har bir daqiqada o'zining o'ttizta yoki qirqta tarbiyalanuvchisidan har birini ko'rib turishi, u shu daqiqa nimalar o'ylayotganligini, qanday g'am-alamlar uni tashvishlantirayotganligini bilishi kerak." degan fikrlarni bayon etadi.[1] O'z ishida muvafaqqiyatga ega bo'lishi uchun har bir o'qituvchi kasbiy kompetentlikka ega bo'lishi zarur. Kasbiy kompetentlik egasi katta mehnat va kuch sarf qilib, yuksak natijalarga erishadi. Pedagogik ishga qobiliyatli, intiluvchan, ijodkor va iste'dodli kishida pedagogik maxorat bo'lishi mumkin. Qobiliyatlar esa faoliyat jarayonida shakllanadi va rivojlanadi. Maxoratli va qobiliyatli o'qituvchi oldida turgan asosiy vazifa yosh avlodni bilimli, sog'lom, barkamol, Vatangasadoqatli va sidqidildan hizmat qiladigan avlod qilib tarbiyalashdir.

Asosiy qism. Kasbiy kompetentlikning asosiy poydevori- kasbiy bilimdir. O'qituvchilarning bilimi bir tomondan o'zi o'qitadigan predmetga qaratilsa, ikkinchi tomondan shu bilimlarni o'zlashtiradigan o'quvchilarga qaratiladi. N. A. Muslimov o'qituvchi shaxsini ta'lim va pedagogik, texnik va texnologik, muammoli vaziyatli topshiriqlar negizida tayyorlash jarayonlarini tizimlashtirish hamda, tayanch kompetentlikni trkib toptirishga qaratilgan kasb ta'limi o'qituvchisi modelini ishlab chiqqan. Olimning qarashicha kompetentlik- talaba tomonidan alohida bilim va malakalarni egallanishi emas, balki har bir mustaqil yo'nalish bo'yicha integrativ bilimlar va amaliy harakatlarni o'zlashtirishni nazarda tutadi.[2.30-b] Shunday qilib o'qituvchining kasbiy kompetentligi –bilimlarni "insoniylashtirishdadir". Shaxsiy o'sish, yangi bilimlarni o'rganish va yaratish ta'limning asosiy maqsadi hisoblanadi.

Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish maqsadlarini quyidagicha tuzib olamiz:

1-rasm

Keng maqsadli asosiy kompetensiya quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- pedagogik, didaktik va kasbiy jihatdan malakali;
- pedagogik yechimlarni asoslashni bilish, ta'lim berayotgan fanini va o'qitish bilan bog'liq boshqa ilmiy bilimlarni amaliyotda qo'llash;
- o'sish va rivojlanish qonuniyatlarini bilish va barcha yoshdagi o'quvchilar bilan ishlashni bilish;
- tadqiqot usullarini o'zlashtirish va ulardan ilmiy tadqiqot ishlarida va dars jarayonida foydalanishni bilish;
- ko'p tarmoqli bilim sub'ektlarini o'zlashtirishni bilish va o'quvchilarning keng vakolatlarini o'zlashtirishga yordam berish;
- o'quvchilarda jamiyatga bo'lgan munosabatni qanday shakllantirish va qo'llab quvvatlashni bilish;
- hamkasblar bilan hamkorlikda turli bolalar, o'quvchilar va talabalarning faoliyati va o'quv jarayonini o'rgatish va boshqarishni bilish;
- mintaqaviy, milliy va halqaro tarmoqlarda qanday harakat qilishni bilish;
- ijtimoiy va madaniy jihatdan faol va malakali bo'lish;
- professional, axloqiy va qadr-qimmatini anglagan holda harakat qilish;
- o'zgarishlarni oldindan bilish va tashabbuskor.

2. Innovatsion tajriba va harakat maqsadi.

- yangi innovatsialarni amalga oshirish va ijodiy jarayonlarni boshlash va boshqarishni bilish;
- turli hil o'quv muhitlarini qanday ishlatish, birlashtirish va ijodiy rivojlantirish, va raqamli vositalarni amalga oshirishni bilish;
- o'quv dasturlari va daraja talablarini ishlab chiqishni bilish;

- ijtimoiy ahamiyatga ega mavzularni o'qitishga integratsiya qilishni bilish;
- o'zgaruvchan operatsion muhitda milliy va xalqaro tarmoqlarda qanday fikrlash, ijodiy harakat qilishni bilish;
- o'quvchilarning ko'nikmalarini va o'z qobiliyatlarini qanday baxolasni bilish;
- o'z faoliyati va sharoitlarini qanday o'zgartirishni bilish va o'zgarishlarni boshqarish;

3. O'z qobiliatlari va jamiyatni doimiy ravishda rivojlantirish maqsadi.

- tadqiqot va baxolashlar asosida o'z malakalarini va o'qitishni rivojlantirishni bilish;
- ko'p professional jamoalarda qanday ishlashni bilish;
- o'z maxoratini baxolash va o'zini boshqarishni bilish;
- ta'lim muassasasining hamkor tarmoqlarida ishlash usullari va ta'lim muhitini rivojlantirishni bilish;
- o'z pedagogik yechimlari va faoliyat usullari haqida fikr yuritish, mulohaza yuritishni bilish;
- mahalliy va halqaro hamkorlar bilan hamkorlik qilish va aloqa o'rnatishni bilish.

Kasbiy o'sish o'qituvchining butun ish faoliyati davomida davom etadigan o'quv jarayonini anglatadi. Bu orqali o'qituvchi o'z faoliyati davomida o'zgaruvchan kasbiy talablarga javob beradigan ko'nikmalarga ega bo'ladi. Axborot, aloqa va avtomatlashtirish texnologiyalarining rivojlanishi, shuningdek ta'lim va mexnat bozorining globallasuvi kasbiy ko'nikmalarga bo'lgan talablarning doimiy o'zgarishiga olib keladi. Masalan kompyuter va tarmoqdan foydalanish ko'nikmalari, sun'iy intellekt, muloqot qobiliatlari va ko'p madaniyatli kompetensiya bugungi kunda deyarli barcha kasbiy sohalarga ta'sir qilmoqda. Shuni ham hisobga olish kerakki bugungi kunda o'qib o'rganilayotgan kasblarning ba'zilar o'n yildan keyin mavjud bo'lmasligi yoki bajariladigan ishining tabiati o'zgargan bo'lishi mumkin.

Xulosa. Bugungi asrimizda o'z mavqeini saqlab qolish uchun o'qituvchilar kasbiy ko'nikmalarini har tomonlama va mustaqil ravishda rivojlantirishlari kerak. O'qituvchining kasbiy rivojlanishi- shaxsiy o'zini-o'zi rivojlantirishini bir qismidir. Kasbiy rivojlantirish samaradorligiga hissa qo'shadigan eng muhim omil-bu talabalarda o'qituvchilik faoliyatiga motivatsion va qadryatlarimizga asoslangan munosabatni shakllantirishdir. So'nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlar ko'rsatganidek, talabalarining o'quv faoliyatiga ijobiy munosabati ma'lum bir pedagogik-psihologik sharoitlar to'plamini amalga oshirish orqali shakllanishi mumkin.

Kasbiy kompetensiyani rivojlantirish-ijodiy individuallikni rivojlantirish, pedagogik yangiliklarga moyillikni shakllantirish, o'zgaruvchan pedagogik muhitga moslashish qobiliyatidir. Jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy va ma'naviy rivojlanishi bevosita o'qituvchining kasbiy darajasiga bog'liq. Samarali kasbiy rivojlanishning pedagogik tamoillari xilma- xildir. Ba'zilar talabalar faoliyatini tashkil etish bilan bog'liq bo'lsa, boshqalari o'qituvchi faoliyatiga bog'liq ekanligi ta'kidlanadi. Bizning fikrimizcha talabalarni shaxsiy rivojlanishini kasbiy rivojlanishga ta'siri-talabalarning ta'lim va o'quv faoliyatiga motivatsion munosabatini shakllanishi, kognitiv mustaqillik va faollikni shakllantirish, shuningdek talabalarni kasbiy yutuqlarini aktuallashtirish va muammolarni hal qilish qobiliyatlari bilan ifodalanadi. O'qituvchi faoliyatining eng muhim jihati talabalarni kasbiy rivojlantirish uchun individual dasturni yaratish, amalga oshirish va samaradiligini baxolashdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. N.Xujayev, N.Xasanboyev "Iqtisodiy pedagogika" T." O'qituvchi" . 2002-yil.
2. Muslimov N.A. Kasb ta'limi o'qituvchisini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari. Ped.fan. dok...dis. -T.: TDPU. 2007.-30-bet
3. M. Abdullaeva **CLASSIFICATIONS OF TEACHER'S PROFESSIONAL COMPETENCE DEVELOPMENT BASED ON "PEDAGOGY" IN PRIMARY EDUCATION. International jurnal of education. Social Sciense & Humanities** Volume-12 | Issue-5 | 2024 Published: |22-05-2024|